

Філософія

УДК 27-1:321.01

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.19915343>

**Проблема небесного і земного громадянства в релігійно-філософському
дискурсі Адвентистів сьомого дня**

Корчук Вячеслав Іванович,

кандидат наук з богослов'я, доктор богослов'я,

доцент, доцент кафедри богослов'я

ПВНЗ «Український гуманітарний інститут», Буча, Україна,

<https://orcid.org/0000-0003-3314-7335>**Прийнято: 13.04.2026 | Опубліковано: 30.04.2026**

Анотація. Концептуалізація подвійного громадянства – небесного та земного є однією з найбільш фундаментальних і складних проблем християнської соціальної етики та політичної теології, що у релігійно-філософському дискурсі Церкви адвентистів сьомого дня (АСД) набуває особливої гостроти через унікальну есхатологічну парадигму деномінації. У статті представлено комплексний аналіз фундаментальної проблеми подвійного громадянства – небесного та земного у релігійно-філософському дискурсі Церкви адвентистів сьомого дня (АСД). Досліджено екзистенційну напругу, закладену в самій назві деномінації, а саме між етикою творіння та соціальною відповідальністю («сьомий день») та радикальним есхатологічним очікуванням Другого приходу («адвентисти»). У роботі детально розглянуто спектр теологічних підходів: від ізоляціоністської парадигми (християнин як «резидент-іноземець»), що базується на метанаративі «Великої боротьби» та герменевтиці підозри до держави, до

активістської моделі, яка розглядає земне служіння як практичне втілення принципів Царства Божого. Особливу увагу приділено складним питанням військового обов'язку та принципу некомбатантства в контексті лояльності до земної батьківщини. Наукова новизна дослідження полягає в аналізі еволюції українського адвентизму від радянської маргіналізації до активної інтеграції в демократичний простір через участь у ВРЦіРО. Особливий акцент зроблено на досвіді вірян під час повномасштабної війни в Україні (2022–2024 рр.), де доведено, що актуалізація есхатологічних очікувань стала не причиною ескапізму, а потужним каталізатором волонтерської, медичної та гуманітарної діяльності. У висновках зазначено, що сучасна адвентистська теологія пропонує модель «залученої есхатології», де вірність небесним ідеалам реалізується через активну відповідальність за долю суспільства.

Ключові слова: небесне громадянство, земне громадянство, адвентисти сьомого дня, есхатологія, некомбатантство, соціальна відповідальність, український контекст.

The Problem of Heavenly and Earthly Citizenship in the Religious-Philosophical Discourse of Seventh-day Adventists

Vyacheslav Korchuk,

PhD, Associate Professor at the Department of Theology,
Ukrainian Institute of Arts and Sciences, Bucha, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0003-3314-7335>

Abstract. *The conceptualization of dual citizenship – heavenly and earthly – constitutes one of the most fundamental and complex problems of Christian social ethics and political theology. Within the religious-philosophical discourse of the Seventh-day Adventist Church, this issue acquires particular sharpness due to the*

denomination's distinctive eschatological paradigm. This article presents a comprehensive analysis of the fundamental problem of dual citizenship – heavenly and earthly – in the religious-philosophical discourse of the Seventh-day Adventist Church. It examines the existential tension embedded in the very name of the denomination, namely, between the ethics of creation and social responsibility («Seventh-day») and the radical eschatological expectation of the Second Coming («Adventists»). The study offers a detailed consideration of the spectrum of theological approaches, ranging from the isolationist paradigm, in which the Christian is viewed as a «resident alien», grounded in the metanarrative of the Great Controversy and a hermeneutics of suspicion toward the state, to the activist model, which interprets earthly service as the practical embodiment of the principles of the Kingdom of God. Particular attention is devoted to the complex issues of military obligation and the principle of noncombatancy in the context of loyalty to one's earthly homeland. The scholarly novelty of the study lies in its analysis of the evolution of Ukrainian Adventism from Soviet marginalization to active integration into the democratic public sphere through participation in the All-Ukrainian Council of Churches and Religious Organizations. Special emphasis is placed on the experience of believers during the full-scale war in Ukraine (2022–2024), where it is demonstrated that the intensification of eschatological expectations became not a cause of escapism but a powerful catalyst for volunteer, medical, and humanitarian activity. The article concludes that contemporary Adventist theology offers a model of «engaged eschatology», in which fidelity to heavenly ideals is realized through active responsibility for the fate of society.

Keywords: *heavenly citizenship, earthly citizenship, Seventh-day Adventists, eschatology, noncombatancy, social responsibility, Ukrainian context.*

Постановка проблеми. Концептуалізація подвійного громадянства – небесного та земного – становить одну з найбільш фундаментальних і складних проблем християнської соціальної етики, еклезіології та політичної

теології. У релігійно-філософському дискурсі Церкви адвентистів сьомого дня (АСД) ця проблематика набуває особливої гостроти, специфіки та багатовимірності, що безпосередньо зумовлено унікальною есхатологічною парадигмою даної деномінації, її історичним походженням та соціологічною еволюцією. Основоположним біблійним текстом, який формує теологічний фундамент цього дискурсу, є послання апостола Павла до філіп'ян, де в третьому розділі зазначається, що справжнє громадянство (або ж життя) вірян знаходиться на небесах, звідки вони з нетерпінням очікують Спасителя, Господа Ісуса Христа. Цей новозавітний постулат формує базову екзистенційну та онтологічну дихотомію між тимчасовим статусом вірянина як земного мандрівника, підпорядкованого світським законам, та його вічною ідентичністю як повноправного громадянина Царства Божого, що керується вищими, трансцендентними етичними нормами.

Для адвентистської теології ця дихотомія не є просто абстрактною богословською категорією чи метафорою; вона становить саму сутність екзистенційної напруги, яка концептуально закладена навіть у самій назві деномінації. Як глибоко зазначають дослідники адвентистської ідентичності та герменевтики, компонент «сьомого дня» (дотримання суботи) міцно вкорінює вірян у реаліях земного матеріального існування, лінійного історичного часу, етики творіння та соціальних обов'язків перед оточуючим світом [8; 13]. Цей аспект наголошує на тому, що Бог є Творцем фізичного світу, який має внутрішню цінність, а отже, людина несе відповідальність за екологію, соціальну справедливість та суспільний добробут [4]. З іншого боку, компонент «адвентисти» (очікування Другого приходу) безпосередньо і радикально спрямовує погляд вірян за межі людської історії, до есхатологічного майбутнього, вимагаючи готовності до повного розриву з поточним гріховним світопорядком та людськими політичними системами [15]. Відповідно, головна проблема, що постає перед деномінацією, полягає у розробці такої парадигми, яка б дозволила гармонійно узгодити неминучу та

необхідну інтеграцію вірян у земні соціально-політичні структури з їхнім радикальним очікуванням швидкого та неминучого есхатологічного втручання Бога в історію людства.

Ця фундаментальна напруга генерує всередині деномінації широкий спектр протилежних теологічних, етичних та соціологічних підходів до розуміння сутності та меж земного громадянства. З одного боку, формується потужна ізоляціоністська тенденція, прихильники якої схильні розглядати християнина виключно як «резидента-іноземця» (resident alien) у цьому світі, чия головна мета полягає у збереженні суворої духовної чистоти, доктринальної ортодоксії та максимальної відокремленості від корумпованого секулярного суспільства [14]. Цей підхід живиться специфічним адвентистським метанаративом «Великої боротьби», який передбачає глобальний, безперервний космічний конфлікт між силами Христа і сатани. У межах цієї парадигми державні та інституціоналізовані релігійні структури світу розглядаються крізь призму апокаліптичних пророцтв книг Даниїла та Об'явлення як такі, що неминуче об'єднуються (зокрема, у формі союзу церкви і держави) для жорстокого переслідування есхатологічного залишку вірян, примушуючи їх до порушення Божих заповідей [8]. Такий герменевтичний інструмент формує стійку, історично вкорінену «герменевтику підозри» до будь-якої політичної влади та державних утворень, стимулюючи дистанціювання від активної участі в макрополітичному житті, оскільки держава завжди розглядається як потенційний інструмент есхатологічного насильства та примусу. Цей апокаліптичний детермінізм іноді призводить до того, що частина вірян знецінює важливість вирішення довгострокових соціальних проблем, вважаючи їх марними на тлі неминучого кінця світу.

З іншого боку, паралельно існує і розвивається потужна активістська парадигма, яка стверджує, що наявність небесного громадянства жодним чином не скасовує, а навпаки, збагачує, легітимізує та наповнює найглибшим

етичним змістом земні обов'язки вірянина [7; 15]. Прихильники цього підходу наголошують на тому, що земне суспільне служіння, боротьба за соціальну справедливість, захист прав людини, розбудова медичної, гуманітарної та освітньої інфраструктури є невід'ємними, конститутивними складовими християнського свідоцтва та практичним проявом принципів Царства Божого в умовах гріховного, недосконалого світу. Ця перспектива базується на христологічному аргументі, що Ісус Христос продемонстрував ідеальну модель інтеграції двох громадянств, коли, маючи розум і серце, повністю зосереджені на небесному, Він водночас присвятив Своє земне служіння фізичному та соціальному зціленню маргіналізованих верств населення, встановлюючи високі стандарти милосердя та справедливості в публічному просторі. Проте всередині самого активістського крила виникають додаткові гострі дискусії щодо меж допустимої участі церкви та її членів у вирішенні спірних публічних моральних питань. Дослідники фіксують поділ на традиціоналістів, які зосереджуються переважно на консервативному захисті релігійної свободи та протидії законодавству, що може обмежувати права вірян (наприклад, побоювання щодо недільних законів); консерваторів, які фокусуються на питаннях традиційної сімейної моралі; та лібералів, які пропонують значно ширший порядок денний, що включає боротьбу з бідністю, расовою та гендерною дискримінацією, екологічні ініціативи та підтримку загального медичного забезпечення. Ця фрагментація ускладнює формування єдиної монолітної соціально-політичної доктрини деномінації.

Окремим і надзвичайно складним аспектом проблеми подвійного громадянства є ставлення до інституту держави в контексті виконання військового обов'язку та застосування сили. Адвентистська соціальна етика історично ґрунтується на принципах пацифізму та некомбатантства, виходячи з непорушного переконання, що застосування летальної зброї прямо суперечить закону Божому (зокрема шостій заповіді Декалогу) та фундаментальним принципам християнської любові і прощення,

проголошеним у Нагірній проповіді [6; 9]. Проте виконання повноцінних обов'язків земного громадянства неминуче вимагає лояльності до держави, яка, відповідно до класичного біблійного вчення апостола Павла (Рим. 13), легітимно встановлена Богом для підтримки соціального порядку та захисту громадян від зла за допомогою меча [5]. Це створює надзвичайно глибокий, іноді трагічний етичний конфлікт у ситуаціях глобальних або локальних збройних конфліктів, коли віряни опиняються перед екзистенційним вибором, змушені балансувати між легітимною вимогою держави захищати батьківщину зі зброєю в руках та абсолютною теологічною заборонаю позбавляти життя іншу людину. Ситуація ускладнюється тим, що есхатологічне розуміння природи світських армій часто розглядає їх як структури, що можуть діяти під впливом деструктивних сил, які віддаляють людину від ідеалів Царства Божого.

Соціологічний вимір проблеми подвійного громадянства глибоко досліджений у працях таких науковців, як Рональд Лоусон, який проаналізував тривалу еволюцію адвентизму від маргіналізованої апокаліптичної секти з високим рівнем напруги щодо суспільства до глобальної, соціально інтегрованої деномінації [7]. Цей процес переходу від сектантської відокремленості до деномінаційної респектабельності супроводжується поступовим зниженням градусу есхатологічної радикальності та адаптацією до вимог земного громадянства. Однак такий перехід породжує нові методологічні та богословські проблеми: як церкві зберегти свою унікальну пророчу ідентичність і не перетворитися на звичайну світську неурядову організацію чи політичний клуб, повністю асимільований культурою? Іншими словами, проблематика полягає у пошуку балансу між ортодоксією (збереженням чистоти доктрини про близький кінець світу) та ортопраксією (практичним соціальним служінням, яке вимагає довгострокового планування та інституційної розбудови). Деякі критики, аналізуючи пасивність частини церковного керівництва під час таких масштабних криз, як геноцид у Руанді,

режим апартеїду в Південній Африці чи політичні конфлікти в Кенії, вказують на те, що доктрина аполітичності та ізоляціоністське розуміння небесного громадянства іноді використовуються як зручне виправдання для моральної тиші перед обличчям кричущої соціальної несправедливості та інституційного зла [12].

В українському контексті проблематика подвійного громадянства адвентистів ускладнюється важким історичним спадком та безпрецедентними сучасними соціально-політичними та геополітичними викликами. Протягом тривалого часу радянської епохи Церква АСД перебувала у стані жорсткої маргіналізації, дискримінації та перманентного протистояння з атеїстичною тоталітарною державою [1]. Ця історична обставина штучно консервувала сектантські ознаки, посилювала недовіру до будь-яких державних інституцій та живила глибокі ізоляціоністські настрої серед кількох поколінь вірян, для яких небесне громадянство означало майже повну відмову від участі у громадському житті земної батьківщини. Після розпаду СРСР та здобуття Україною незалежності розпочався новий, динамічний етап: активний процес інституалізації деномінації, розбудови її соціальної інфраструктури та поступової інтеграції в демократичний суспільний простір, що вимагало переосмислення теологічних підходів до політики, культури та національної ідентичності [3].

Проте повномасштабна російсько-українська війна, що стала кульмінацією екзистенційної загрози для української нації, радикально актуалізувала та загострила питання меж лояльності до земної батьківщини, допустимості збройного або гуманітарного захисту держави та необхідності нової есхатологічної інтерпретації поточних катастрофічних історичних подій [2]. У цих надскладних умовах формування цілісної «теології нації» та збалансованого розуміння обов'язків земного громадянства серед адвентистів стикається з серйозними концептуальними труднощами. Воно вимагає складного подолання традиційного уникнення політичної сфери та розробки

такої богословської методології соціальної участі, яка б дозволила вірянам бути активними патріотами та захисниками своєї країни, не порушуючи при цьому глобального принципу некомбатантства та не втрачаючи своєї унікальної есхатологічної ідентичності. Отже, комплексна проблематика даного дослідження зосереджена на глибокому багатовимірному аналізі теологічних, етичних, історичних та соціокультурних механізмів, за допомогою яких адвентистський релігійно-філософський дискурс намагається гармонізувати абсолютну, безумовну відданість небесному Царству з практичною, діяльною відповідальністю за земне суспільство, постійно уникаючи як радикального відчуження від світу, так і повної, некритичної асиміляції з ним [11].

Виклад основного матеріалу дослідження. Системний аналіз релігійно-філософського дискурсу адвентистів сьомого дня демонструє, що вирішення комплексної проблеми подвійного громадянства відбувається не шляхом дуалістичного протиставлення чи повного заперечення земних обов'язків, а через їх глибоку теологічну реконцептуалізацію та сувору субординацію есхатологічним імперативам [8]. Сучасна теологічна думка АСД розробила виважену концепцію, згідно з якою небесне громадянство не розглядається як легітимний привід для соціальної безвідповідальності чи ескапізму. Навпаки, воно виступає найвищим моральним стандартом, транснаціональним етичним імперативом, що має безпосередньо формувати, коригувати та надихати земну поведінку вірянина в усіх аспектах його суспільного життя. Відповідно до цієї трансформаційної парадигми, очікування майбутнього есхатологічного Царства Божого не легітимізує фаталістичну відстороненість від поточних проблем людства; воно слугує потужним каталізатором для розгортання екологічної, соціальної, медичної та гуманітарної активності, спрямованої на полегшення страждань та відновлення людської гідності. Есхатологія, таким чином, функціонує не як

засіб залякування, а як пророчий інструмент надії та підзвітності, що вимагає від християн бути агентами позитивних змін у недосконалому світі [15].

Офіційні заяви, керівні принципи та документи деномінації на рівні Генеральної Конференції чітко і недвозначно артикулюють позицію щодо церковно-державних відносин, яка історично базується на непорушному принципі інституційного розділення церкви і держави при збереженні конструктивної соціальної взаємодії [5]. Адвентистська соціальна доктрина наполягає на тому, що церква як інституція не повинна ставати політичним гравцем, виступати з партійними заявами, використовувати кафедру для політичної агітації чи приймати державне фінансування, яке може скомпрометувати її пророчу незалежність або змінити її ідентичність. Проте ця інституційна аполітичність не поширюється на громадянські обов'язки окремих членів церкви. Навпаки, церква офіційно визнає участь у виборчих процесах легітимним правом і громадянським обов'язком, закликаючи своїх членів голосувати, спираючись на індивідуальне християнське сумління та обираючи кандидатів, які захищають принципи якості життя, релігійної свободи, моральних цінностей та справедливості [7].

Більше того, дискурс демонструє, що адвентисти можуть і повинні прагнути до впливових посад у громадянському суспільстві та державному управлінні, наслідуючи біблійні приклади таких державних діячів, як Йосип у Єгипті, Даниїл у Вавилоні та Естер у Персії. Ці постаті розглядаються як зразки того, як людина з небесним громадянством може служити загальному благу земної імперії, залишаючись при цьому абсолютно вірною Божим заповідям та демонструючи високі етичні стандарти. Водночас політикам-адвентистам суворо забороняється використовувати механізми державного примусу для просування власної конфесійної ідеології чи придушення інших вірувань. Дослідники, зокрема теолог та правознавець Ніколас Міллер, відзначають, що на відміну від класичної лютеранської або реформатської концепції «двох царств», яка часто призводила до радикального і жорсткого

розмежування світської та духовної сфер (де держава діє за законами сили, а церква – за законами благодаті), сучасний адвентистський підхід схиляється до розуміння вірянина як повноправного громадянина всеосяжного єдиного Царства Божого [10]. Згідно з цією моделлю, Божа благодать і моральні стандарти повинні проникати в усі сфери життя, мотивуючи вірян протистояти соціальному злу, захищати страждених та виступати за ненасильницьке вирішення конфліктів у публічному просторі.

Одним із найважливіших і найпомітніших результатів практичної реалізації теології небесного громадянства є масштабна, глобальна інституалізація адвентистського суспільного служіння у таких критичних сферах, як захист релігійної свободи, охорона здоров'я, освіта та гуманітарна допомога. Глибоко усвідомлюючи теологічну істину про те, що жодні земні політичні системи не здатні встановити абсолютну, утопічну справедливість чи подолати проблему гріха, церква прагматично спрямовує свої колосальні організаційні ресурси на пом'якшення наслідків зла в суспільстві. Діяльність таких впливових міжнародних організацій, як Міжнародна асоціація релігійної свободи (IRLA) та Адвентистське агентство допомоги та розвитку (ADRA), яскраво репрезентує еволюційний перехід деномінації від абстрактної доктринальної ортодоксії до активної, дієвої ортопраксії [12]. Захист свободи совісті через структури IRLA для всіх людей, включаючи представників інших релігій та навіть невіруючих, розглядається адвентистським богослов'ям не просто як прагматичний юридичний крок для самозахисту власних інституційних меншинних інтересів. Натомість це артикулюється як фундаментальне відображення самого характеру небесного Божого уряду, управління якого базується на принципах абсолютної свободи вибору, ненасильства та любові, на протигагу авторитарним методам земних царств [5]. Гуманітарна робота ADRA, яка охоплює програми боротьби з бідністю, надання допомоги під час стихійних лих, розвиток сталої сільськогосподарської інфраструктури та екологічні ініціативи (зокрема

програми масштабного лісовідновлення), визнається невід'ємною частиною Христової місії [4]. Це засвідчує, що адвентисти приймають і виконують свій громадянський обов'язок перед земним суспільством, виступаючи в ролі служителів, які прагнуть цілісно задовольняти не лише есхатологічно-духовні, але й нагальні фізичні та соціальні потреби людства.

Дослідження також виявляють складну динаміку у питанні виконання військового обов'язку. Спираючись на пацифістську традицію та принципи любові до ворогів, офіційна позиція деномінації не рекомендує своїм членам добровільно вступати до збройних сил для участі у бойових діях, оскільки військовий етос, що передбачає легітимізацію вбивства, прямо суперечить способу життя небесного громадянина [9]. Однак, поважаючи закони земних держав, церква підтримує своїх членів у їхньому праві на відмову від військової служби з міркувань совісті, активно заохочуючи проходження альтернативної невійськової служби або участь у збройних силах виключно у статусі некомбатантів (військових медиків, санітарів) [6]. Історичний приклад Десмонда Досса, який, відмовившись брати до рук зброю, врятував десятки життів на полі бою і отримав Медаль Пошани, залишається для адвентистів ідеальною моделлю примирення вимог громадянського патріотизму з непорушністю небесних етичних норм [11].

В українському соціокультурному та політичному контексті еволюція розуміння небесного та земного громадянства проявилася з особливою інтенсивністю та рельєфністю. Дослідження розвитку церкви на території України беззаперечно засвідчують поступовий, але незворотний перехід деномінації від ізольованої сектантської моделі, що сформувалася в умовах радянських репресій і характеризувалася високим рівнем соціальної напруги та відчуження, до зрілої деномінаційної моделі, орієнтованої на відкритий, конструктивний діалог із громадянським суспільством та державними інституціями [1]. Знаковим та безпрецедентним показником цієї успішної суспільної інтеграції є багаторічна активна участь Церкви АСД у діяльності

Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій (ВРЦіРО). Цей майданчик демонструє готовність адвентистів до глибокого міжконфесійного діалогу та їхнє прагнення здійснювати спільний вплив на формування державної політики у сфері суспільної моралі, релігійних свобод та соціального захисту, зберігаючи при цьому свою унікальну пророчу ідентичність. Соціальне вчення Церкви АСД в Україні, яке було концептуалізовано у відповідних документах, визначає захист людської гідності, просування здорового способу життя та підтримку свободи совісті як центральні осі своєї суспільної взаємодії. Це дозволяє місцевим громадам ефективно функціонувати як своєрідним соціальним лабораторіям для надання практичної допомоги суспільству у сфері медицини, освіти та благодійності [3].

Особливої наукової та теологічної уваги заслуговують результати емпіричних досліджень реакції адвентистської спільноти України на екстремальні виклики та травми повномасштабної російсько-української війни у 2022-2024 роках. Соціологічні опитування та аналіз церковного дискурсу показують надзвичайно цікаву амбівалентність процесів: з одного боку, глобальні та локальні потрясіння (пандемія COVID-19, кровопролитна війна) суттєво та різко актуалізували есхатологічні очікування вірян. Дані свідчать, що 65,2% опитаних членів церкви безпосередньо розглядають повномасштабну війну в Україні як вагоме підтвердження наближення Другого приходу Христа, а 44% респондентів зазначили, що попередні події пандемії змінили їхнє ставлення до пророцтв [2]. З іншого боку, всупереч традиційним соціологічним очікуванням щодо апокаліптичних груп, ця інтенсивна есхатологічна активізація абсолютно не призвела до соціального паралічу, фаталізму чи ескапізму. Навпаки, в умовах національної катастрофи українська адвентистська спільнота безпрецедентно інтенсифікувала свою гуманітарну, логістичну, освітню та медичну діяльність, демонструючи найвищий рівень громадянської солідарності, патріотизму та етичної

відповідальності перед суспільством [3]. Вражаючим фактом є те, що саме в період з 2022 по 2024 рік, попри війну та міграцію, церква спромоглася відкрити в Україні близько 40 нових освітніх закладів базового рівня, що свідчить про довгострокове бачення та віру в майбутнє.

У питанні виконання військового обов'язку під час екзистенційної війни офіційна позиція керівництва церкви в Україні залишилася непохитно вірною фундаментальним принципам некомбатантства, постійно наголошуючи на теологічній недопустимості застосування летальної зброї навіть з метою легітимного захисту держави [6; 11]. Проте, тонко і мудро реагуючи на надзвичайно складні умови воєнного стану, церква та її члени розробили гнучкі механізми етичної адаптації. Ці механізми дозволяють вірянам повноцінно реалізовувати свій глибокий патріотичний і громадянський обов'язок через проходження доступних форм альтернативної (невійськової) служби, самовіддане служіння у ролі військових медиків на передовій, масштабне гуманітарне волонтерство та надання всебічної духовної і психологічної підтримки травмованому суспільству. Це є найяскравішим сучасним прикладом того, як імперативи небесного громадянства (абсолютна повага до недоторканності життя) на практиці узгоджуються з невідкладними обов'язками громадянства земного (захист, порятунок та всебічна допомога співгромадянам). Додатковим, вкрай важливим аспектом цієї соціальної інтеграції є активна участь церкви у підготовці та розгортанні інституту військових капеланів-адвентистів. Попри значні законодавчі та освітні бар'єри (зокрема вимоги щодо наявності магістерського ступеня з богослов'я), церква докладляє зусиль для того, щоб забезпечувати критичні духовні та психологічні потреби військовослужбовців безпосередньо в зоні бойових дій, залишаючись при цьому в межах дозволеного своїми релігійними переконаннями правового та етичного поля [6].

Разом з тим, критичний науковий аналіз дискурсу виявляє наявність певних внутрішньоцерковних проблем, невирішених напруженостей та

невідповідностей між піднесеним офіційним теологічним дискурсом і реальною практикою на рівні локальних громад. Дослідники об'єктивно вказують на те, що попри чудово розроблену, комплексну соціальну доктрину, значна частина вірян на глобальному рівні все ще залишається досить пасивною у сфері безпосереднього громадського життя [7]. Деякі дані свідчать, що лише невелика частка (за деякими оцінками, близько 29% глобально або ще менше в окремих розвинених країнах) бере активну участь у громадських проектах чи соціальній адвокації, воліючи обмежувати своє християнське свідоцтво виключно інституційним відвідуванням богослужінь та внутрішньоцерковними заходами. Філософське та теологічне переосмислення цієї проблеми впливовими адвентистськими мислителями неминуче вказує на нагальну необхідність подолання руйнівного неоплатонічного дуалізму, який штучно розділяє життя людини на сакральне (духовне) та секулярне (матеріальне) [13]. Натомість пропонується імплементація більш цілісного, біблійного розуміння місії церкви. У цій парадигмі самовіддана діяльність на благо земного суспільства, боротьба зі структурною несправедливістю та захист маргіналізованих визнається не просто не обов'язковим додатком до євангелізму, а його фундаментальною серцевиною, абсолютно невіддільною від словесного проголошення наближення есхатологічного небесного Царства [12; 15].

Висновки. Дослідження релігійно-філософського дискурсу адвентистів сьомого дня дозволяє зробити обґрунтований висновок про те, що деномінація пропонує глибоку, інтелектуально насичену та надзвичайно складну діалектичну модель вирішення одвічної проблеми взаємозв'язку небесного і земного громадянства. Проведений концептуальний аналіз переконливо доводить, що теологія адвентизму у своєму зрілому вигляді категорично не закликає до аннігіляції земної ідентичності, політичного нігілізму чи повної, безвідповідальної відмови від громадянських зобов'язань, незважаючи на свій потужний, яскраво виражений та невід'ємний есхатологічний фокус. Навпаки,

глибоке духовне усвідомлення своєї первинної належності до вищого, етично досконалого небесного Царства забезпечує вірян непохитною системою моральних координат. Ця система не віддаляє їх від світу, а навпаки, вимагає від них бути найефективнішими агентами соціального оздоровлення, практичного милосердя, екологічної відповідальності та суспільної справедливості саме в умовах поточного, недосконалого та страждаючого земного порядку.

Фундаментальна екзистенційна напруга, яка концептуально закладена між любов'ю до історії та творіння (що символізується «сьомим днем») та радикальним очікуванням есхатону (що виражається терміном «адвентисти»), виконує винятково конструктивну, стабілізуючу та пророчу функцію. Вона надійно запобігає двом головним історичним спокусам християнства: з одного боку, небезпеці повної секуляризації, політичного домініонізму та асиміляції з державними або націоналістичними ідеологіями, а з іншого боку – ризику деструктивного сектантського ескапізму, маргіналізації та соціальної апатії. Адвентистська філософія політики рішуче та послідовно відкидає будь-які спроби встановлення християнської теократії на землі за допомогою сили закону, реалістично визнаючи неможливість досягнення досконалого, безгрішного суспільства виключно людськими зусиллями або політичними методами законодавчого примусу. Проте, водночас, вона категорично наполягає на тому, що християнин не має морального права залишатися мовчазним або байдужим свідком перед обличчям системних страждань, соціальної чи расової несправедливості, або порушення невід'ємних свобод людини. У цій системі переконань активне земне громадянство розглядається не як самоціль, а як тимчасова, але надзвичайно важлива і відповідальна місія самопожертвенного служіння всьому людству за прикладом Ісуса Христа.

Досвід становлення та розвитку Церкви АСД в Україні яскраво та переконливо ілюструє феноменальну життєздатність, етичну стійкість та соціологічну гнучкість цієї теологічної парадигми, особливо в умовах

екстремальних національних криз. Історична трансформація деномінації від переслідуваної, жорстко маргіналізованої радянським режимом меншини до впливового, шанованого суб'єкта громадянського суспільства доводить, що тверда, безкомпромісна відданість біблійним догматам та етичним принципам некомбатантства може цілком успішно та гармонійно поєднуватися з високим рівнем соціального активізму, гуманітарної самопожертви, волонтерства та щирого патріотизму. У найважчі кризові періоди національної історії, такі як глобальна пандемія чи екзистенційна війна за незалежність, посилені есхатологічні очікування адвентистів не призводять до фаталістичного соціального відчуження чи паралічу волі. Натомість вони психологічно та духовно сублимуються у надзвичайно масштабну, системну практичну діяльність (ортопраксію), яка цілеспрямовано зорієнтована на збереження Божого дару людського життя, безкомпромісний захист людської гідності від будь-яких посягань та максимальне полегшення страждань як військових, так і цивільного населення.

Отже, остаточне філософське та теологічне вирішення складної проблеми небесного та земного громадянства в багатогранному адвентистському дискурсі полягає у фундаментальному визнанні того, що справжня, автентична лояльність есхатологічному Царству Божому верифікується та доводиться не через гордовиту або боязливу ізоляцію від болю та потреб світу. Вона доводиться виключно через активну, самовіддану, мотивовану безкорисливою любов'ю участь у житті цього світу, спрямовану на його зцілення. При цьому непорушним залишається той факт, що остаточним критерієм, найвищим авторитетом та абсолютною межею будь-якої легітимної земної лояльності чи політичного підпорядкування незмінно залишається верховенство універсального Божого закону та священний, невід'ємний принцип свободи людської совісті. Розроблена та випробувана історією парадигма «залученої есхатології» не лише визначає ідентичність самих адвентистів сьомого дня, але й робить надзвичайно цінний, самобутній

концептуальний внесок у розвиток сучасної світової політичної теології, соціальної етики та в розуміння конструктивної ролі релігійних спільнот у формуванні вільного, справедливого суспільства та загального блага в епоху глобальних викликів.

Список використаних джерел

1. Воронянська Н. Розвиток Церкви адвентистів сьомого дня в Україні у дослідженнях радянської та сучасної вітчизняної історіографії. *Історія релігій в Україні: науковий щорічник*. 2010. № 20-1. С. 272–278. URL: <https://www.religio.org.ua/index.php/religio/article/view/1270> (дата звернення: 14.01.2026).
2. Корчук, В. І., Полушкін О. О. Есхатологічні уявлення адвентистів сьомого дня в Україні у XXI столітті: аналіз емпіричних даних. *Культурологічний альманах*. 2025. Вип. 2 (14). С. 37-42. DOI: <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2025.2.4>
3. Куриляк В. Соціальне вчення та практики церкви адвентистів сьомого дня в Україні. *Вісник НТУУ "КПІ" Політологія. Соціологія. Право*. 2020. № 4(48). С. 6–15. URL: [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2020.4\(48\).232666](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2020.4(48).232666).
4. Abdi M. R., Pardamean F. G. Christianity and ecology a critical study on the contribution of sda theology toward ecology. *Jurnal Kawistara*. 2018. Vol. 8, no. 3. P. 275–287. URL: <https://doi.org/10.22146/KAWISTARA.29789>.
5. Costa M. D. Principles of Church-State Relationships in the Writings of Ellen G. White : PhD dissertation. Andrews University, 2010. 243 p. URL: <https://doi.org/10.32597/dissertations/27/>.
6. Councell G. R. Seventh-day Adventists and Military-Related Service: An Essay and Study. Silver Spring, MD : Adventist Chaplaincy Ministries, 2011. 56 p. URL: https://www.adventistchaplains.org/wp-content/uploads/2019/08/SDA_Military_Service_BKLT_Web.pdf (date of access: 14.01.2026).

7. Donkor K. Church and Society in Adventism: Some Reflections. *Journal of Adventist Mission Studies*. 2010. Vol. 6, no. 1. P. 76–95. URL: <https://doi.org/10.32597/jams/vol6/iss1/7/>.

8. Doukhan J. The Tension of Seventh-day Adventist Identity: An Existential & Eschatological Perspective. *Journal of the Adventist Theological Society*. 2015. Vol. 26, no. 1. P. 29–37. URL: <https://digitalcommons.andrews.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1031&context=jats> (date of access: 20.01.2026).

9. Kelendonu M. A. Adventism and Military Services: American Civil War, World War I, and World War II. *Klabat Theological Review*. 2022. Vol. 3, no. 2. P. 127–136. URL: <https://ejournal.unklab.ac.id/index.php/ktr/issue/view/86>.

10. Knosp K. L. A Comparison of Certain Doctrinal Views of Martin Luther and Seventh-day Adventists in the Context of Present-day Dialogue : PhD dissertation. Andrews University, 2013. 236 p. URL: <https://doi.org/10.32597/dmin/67/>.

11. Kuryliak V., Balaklytskyi M. The Seventh-Day Adventists' Military Service Peculiarities. *East European Historical Bulletin*. 2020. No. 14. P. 190–205. URL: <https://doi.org/10.24919/2519-058x.14.197190;>

12. Mlambo M. From Orthodoxy to Orthopraxis: A Theological Analysis of the Seventh-day Adventist Engagement with Development, Relief and Humanitarian Crises in Zimbabwe in the 21st Century. *Studia Historiae Ecclesiasticae*. 2022. Vol. 48, no. 1. P. 1–19. URL: <https://doi.org/10.25159/2412-4265/10596>.

13. Petre D.-A. Eschatological Dimensions of the Seventh-day Sabbath within the Adventist Doctrinal Framework. *Revista Teologika*. 2021. Vol. 36, no. 1. P. 36–60. URL: <https://doi.org/10.17162/rt.v36i1.1499>.

14. Smith W. A. The Christian as Resident Alien in Augustine: An Evaluation from the Standpoint of Pastoral Care. *Word & World*. 1983. Vol. 3, no. 2. P. 129–139. URL: <https://wordandworld.luthersem.edu/wp-content/uploads/pdfs/3->

2_Piety/The%20Christian%20as%20Resident%20Alien%20in%20Augustine.pdf
(date of access: 03.02.2026).

15. Tornalejo R. The Kingdom Of God And Its Implications For Eschatology And Social Responsibility. *4th Biblical Conference*, Rome, 11–21 June 2018. Rome, 2018. P. 1–18. URL: <https://adventistbiblicalresearch.org/articles/the-kingdom-of-god-and-its-implications-for-eschatology-and-social-responsibility> (date of access: 06.01.2026).